

Materiały faktograficzne

Mieszko Salamacha

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego Bolesławca i powiatu bolesławieckiego

1. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badania: powiat bolesławiecki

Lokalizacja: województwo dolnośląskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy* (Wyd.2) Wyd. KulTour.pl, Poznań, s. 447-472

Badania zrealizował: Mieszko Salamacha

Okres badania: czerwiec 2013

Data wypełnienia formularza: 14 czerwca 2013

2. Formularz waloryzacyjny mikroregionu.

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6)

Sanktuarium Wniebowziętej Matki Kościoła w Bolesławcu (fara) z XV wieku (6)

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

Zespół kościoła p.w. Najświętszego Zbawiciela w Kraśniku Dolnym z XV wieku (3)

Klasztor oo. Dominikanów w Bolesławcu z XVIII wieku (3)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (za pierwsze trzy) (4)

Kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Gościszowie z XIII wieku (4)

Kościół ewangelicki p.w. Stygmatów św. Franciszka z Asyżu w Tomisławie, XVII w. (4)

Kościół ewangelicki w Żeliszowie z XVIII wieku (4)

Kościół p.w. Wniebowzięcia Marii Panny i św. Mikołaja w Bolesławcu, XVIII w. (0)

Kościół poewangelicki Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Ławszowie z XIX wieku (0)

I.A. b) Zamki i pałace:

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Zamek Bolka I Świdnickiego w Kliczkowie z XIV wieku (3)

Zespół dworski w Kraśniku Górnym z XVII wieku (3)

Dwór renesansowy rodziny von Zedlitz w Warcie Bolesławieckiej z 1512 roku (3)

Barokowy pałac w Ocicach z 1781 roku (0)

Ruina historycznego zamku/grodu/pałacu D (za pierwsze trzy***) (2)

Ruiny zamku Sternburg w Warcie Bolesławieckiej z XII wieku (0)

Ruiny pałacu w Modli z XVI wieku (0)

Ruiny dworu w Gościszowie z XVI wieku (0)

Ruiny barokowego pałacu w Lubkowie z XVIII wieku (0)

Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu niedostępna (za pierwsze trzy****) (1)

Ruina zamku Caspara von Warnsdorffa w Gościszowie z XVI wieku (0)

Ruina zamku Bibranów w Modli z XVI wieku (0)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

- Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)
Stary Rynek w Bolesławcu z przylegającymi kamienicami z XVI-XVIII wieku (3)
 Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)
Ratusz w Bolesławcu z XV wieku (4)
Teatr Stary w Bolesławcu z XIX wieku (4)
Sąd Rejonowy w Bolesławcu z XIX wieku (4) *Drukarnia litografa Louisa Fernbacha w Bolesławcu z XIX wieku* (0)
 Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)
Mury obronne w Bolesławcu z XIV wieku (2)
Mury obronne w Nowogrodźcu z 1312 roku (0)
 Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)
Wiadukt kolejowy na rzece Bóbr w Bolesławcu z XIX wieku (3)
Elektrownia na Bobrze w Kraszowicach z 1920 roku (3)

I.A. d) Obiekty militarne:

- Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)
Niemieckie bunkry ćwiczebne z lat 30.tych XX wieku z okolic wzgórza Koberbrunn (4)
Średniowieczny Wał Śląski koło Wierzbowej (4)

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:

- Za stałych przewodników miejskich oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (po 2 pkt)
Muzeum Ceramiki w Bolesławcu (2)
 Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1),
Przewodnik elektroniczny po całym powiecie bolesławieckim, www.boleslawiec.pl (1)
Wirtualny spacer po Bolesławcu, um.boleslawiec.pl/promo (1)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące: I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:

- Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech****) (1)
Śłup poczty polsko-saskiej w Odrzychowie koło Nowogrodźca z 1725 roku (1) *Pomnik Michaiła Kutuzowa w Bolesławcu z XIX wieku* (1)
Wieża „Jenny” w Bolesławcu z XIX wieku (1)
Pomnik Wdzięczności Armii Sowieckiej w Bolesławcu z XX wieku, przerobiony na kierunkowskaz wymieniający odległość do ważnych stolic europejskich (0)
Pomnik Kresowiaków i Reemigrantów z Jugosławii w Bolesławcu (0)
Pomnik Piastowski w Bolesławcu z 1966 r., wzorowany na pogańskim Tryglawie (0) *Kamień Opitza* (0)
 Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)
Barokowa kamienica nr 28 na rynku w Bolesławcu (obecnie księgarnia „Agora”), miejsce urodzenia botanika i podróżnika Carla Ferdinanda Appuna (2)
Budynek Muzeum Miejskiego w Bolesławcu, miejsce śmierci marszałka Michaiła Iłlarionowicza Goleniszczewa-Kutuzowa w 1813 roku (2)
Kamienica na ulicy Karpeckiej ½ w Bolesławcu z XVI wieku, miejsce urodzenia poety i dyplomaty Martina Opitza (0)
Zabytkowa plebania w Nowogrodźcu z XVIII wieku, miejsce urodzenia kompozytora Józefa Ignacego Schnabla (0)
Rynek 6, Bolesławiec, miejsce urodzenia poety i teoretyka literatury Andreeasa Tscherning (0)
Dom nr 7 przy ulicy Jodłowej w Osiecznicy, miejsce urodzenia geologa i mineraloga Abrahama Gottloba Wernera (0)

I.B. b) Cmentarze historyczne :

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)
Cmentarz ewangelicki z zespołem nagrobków w Starych Jaroszewicach z 1855 roku (1)
Cmentarz ewangelicki w Żeliszowie z XIX wieku (1)

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)
Zegar z ruchomymi scenami Drogi Krzyżowej - autor Herman Jakob z 1789 r. (3)
„Der größte Topf der Welt” - garniec Gwidona Buchwalda z 1933 roku (3)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)
Muzeum Ceramiki w Bolesławcu (5)
 Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (2)
Muzeum Michaiła Kutuzowa w Bolesławcu (0)
 Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)
Wystawa "U źródeł bolesławieckiej ceramiki" w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska-Saksonia 2007-2013 (2)
 Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)
Muzeum ceramiki w Bolesławcu (1)
 Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (każda 1)
Muzeum Ceramiki w Bolesławcu (1)
 Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)
Muzeum Ceramiki w Bolesławcu (1)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4) *Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Józefa Ignacego Schnabla, Nowogrodziec(4)*
 Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)
Bolesławieckie Święto Ceramiki (4)
Festiwal Blues nad Bobrem w Kliczkowie i Bolesławcu (4), Święto Pieczenicy w Gościszowie (4), Skate-Maraton Borów Dolnośląskich w Osiecznicy (0)
 Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (pierwsze 2) (5)
Bractwo Rycerskie Św. Michała Archaniola z Bolesławca (Europa XIII wiek, Ruś) (5)

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną lub kulturową

Brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)
Przemkowski Park Krajobrazowy (2)
 Rezerwat przyrody na terenie regionu (poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi) (do trzech) (1)
Rezerwat florystyczny „Brzeźnik” (1)
Rezerwat leśny „Torfowisko Borówki” (1)
Fragment “Wrzosowisk Świętoszowsko-Ławszowskie” w Osiecznicy (1)
Fragment ostoi “Dolina Dolnej Kwisy” (0)
Fragment Borów Dolnośląskich (0) Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2) *Park pałacowy w Dąbrowie Bolesławieckiej z XIX wieku (2)*
 Park miejski mniejszy (powierzchnia od 1-4 ha) z obiektami sztuki** (pierwszy) (1)
Planty miejskie w Bolesławcu z murami obronnymi (1)

I.H. Szlaki kulturowe:

- Materialne szlaki lub trasy w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)
Czerwony Szlak Miedzi i Kamienia w Bolesławcu (3)
Camino de Santiago w Bolesławcu (3)
Oznaczone trasy rowerowe na terenie gminy Bolesławiec, (0)
Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)
Via Fabrilis - szlak tradycji rzemieślniczych (realizowany przez Správa Krkonošského národního parku i Muzeum Ceramiki w Bolesławcu) (1)
Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)
Ścieżka dydaktyczna w Bolesławcu (1)
Ścieżka miejska w Bolesławcu (1)
Dydaktyczna ścieżka leśna w Bolesławcu (1)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:**II.A. Informacja turystyczna:**

- Informacja turystyczna na miejscu regularnie czynna (2)
Punkt Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Bolesławcu (2)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

- Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane - (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)
Hotele 5* - brak (0)
Hotele 4* - *Zamek Kliczków Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowe (2)*
Hotele 3* - *Hotel Garden w Bolesławcu (2), Hotel Protea w Bolesławcu (2)*
Hotele 2* - *Hotel Prnjavor w Bolesławcu (2), Hotel Picaro w Kraśniku Dolnym (2)*
Hotele - *Pensjonat u Janiny w Bolesławcu (2)*
Kwatery zorganizowane: *Ośrodek Agroturystyczny „Jagoda” L. Bodurka (2), Gospodarstwo Agroturystyczne Cecylia Binder (2), Gospodarstwo Agroturystyczne Maria Mieniek (0), Wynajem noclegów Jerzy Wesołowski (0), Zajazd „Sosnówka” (0)*
Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny obiekt) (2)
Restauracja „Stary Młyn” w Bolesławcu (2)
Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)
Restauracja „Chata Myśliwska” w Bolesławcu (1)
Restauracja „Centrum” w Bolesławcu (0)
Restauracja „Wolles” w Bolesławcu (0)
Restauracja „Anabela” w Bolesławcu (0)
Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)
Italian Pizza (11:00-24:00) w Bolesławcu (1)
Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)
Bar „Kurna Chata” w Bolesławcu (1)
Bar Łajba” w Bolesławcu (0)
Cafe-Bar „Joker” w Bolesławcu (0)
Bar „Karma” w Bolesławcu (0)
Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (pierwsze dwie oferty) (2)
Przedsiębiorstwo Transportowe „Tyrz” w Bolesławcu (2)
Lux-Trans w Bolesławcu (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

- Inny* dworzec kolejowy na miejscu (2)
Dworzec kolejowy w Bolesławcu (2)
Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Dworzec autobusowy PKS w Bolesławcu (2)
Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km (za pierwsze dwie) (4)
Autostrada A4 (4)
Autostrada A18 (4)
Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)
Droga krajowa nr 94 (2)
Inne połączenie bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa) (1)*
Droga wojewódzka nr 297 (1)
Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)
Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. Bolesławiec (2)
Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)
Radio Taxi Bolesławiec (1)

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych (za każde stoisko do trzech) (2)
Promocja powiatu bolesławieckiego na Międzynarodowych Targach Turystycznych ITB w Berlinie (stoisko dolnośląskie) (2)
Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzacyjnej związanej z turystyką w ciągu ostatniego roku (1)
Konferencja pt. „Wykorzystanie sąsiedzkich doświadczeń w promocji turystyki transgranicznej na przykładzie szlaków: Via Regia, Via Sacra, drogi św. Jakuba oraz szlaku napoleońskiego” zorganizowana przez Dom Kultury w Bolesławcu 19.VI 2012 roku (1)

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje kultury:

*Sezonowa oferta teatralna lub muzyczna** (za pierwsze dwie) (1)*
Teatr Stary w Bolesławcu (1)
Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)
Kino-Teatr „Forum” w Bolesławcu (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)
Aleja Przyleśna w Bolesławcu - grupowy pomnik przyrody (1)
Głazy narzutowe w Bolesławcu (1)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne (za pierwszy obiekt) (2)
Bolesławiecki Park Wodny „Orka” (2)
Basen kryty Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Bolesławcu (0)
Baseny otwarte ogólnodostępne (za pierwszy obiekt przy braku basenu krytego) (1)
Basen odkryty w Gminie Gromadka (1)
Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne (za pierwszy obiekt) (2)
Plaża naturystów w Bolesławcu (2)
Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)
Szkoła Języków Obcych „Oxpress” w Bolesławcu (2)
Szkoła Języków Obcych „Expert” w Bolesławcu (0)
Szkoła Języków Obcych „Progress” w Bolesławcu (0)
Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Miejski Ośrodek Sportu w Bolesławcu (2)
Gminny Ośrodek Kultury i Sportu: Osiecznica, Gromadka, Nowogrodziec, Kruszyn (0)
Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)
Stadion Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Bolesławcu (1)
Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)
Lodowisko Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Bolesławcu (2)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:

IV. A. Instytucje w regionie:

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)
*Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze, Zamiejscowy Ośrodek
Dydaktyczny w Bolesławcu (2)*
*Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Bolesławcu
(2)*
*Spoleczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Zamiejscowy Ośrodek
Dydaktyczny w Bolesławcu (0)*
*Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Bolesławcu
(0)*

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty)(2)
Ośrodek Rehabilitacji Dziecięcej przy Żłobku ZOZ w Bolesławcu (2)
*Miejski Zakład Rehabilitacji Leczniczej Spółka z o.o. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
w Bolesławcu (2)*

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Brak

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (pierwszy obiekt) (4), jeden następny (2)
Bolesławiec City Center (BCC) (4)
Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych z patentem
europejskim (za pierwszy obiekt) (2)
Centrum Handlowe Intermarché w Bolesławcu (2)

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze
cztery) (1)
Mariagerfjord (1)
Pirna (1)
Siegburg (1)
Czeska Lipa (1)
ponadto: Nogent-sur-Marne (0),Prnjavor (0),Molde (0),Vallecorsa (0)

Podsumowanie punktacji:

Kategoria I: 132

Kategoria II: 48

Kategoria III: 17

Kategoria IV: 18

RAZEM: 215 punktów

3. Interpretacja wyników analizy potencjału

W poniższej tabeli zestawiono szczegółową punktację przydzielaną w konkretnej kategorii atrakcji, obiektów oraz infrastruktury turystycznej powiatu bolesławieckiego. Dokładne zapoznanie się z wynikami przeprowadzonej waloryzacji pozwoli na zintensyfikowanie oferty turystycznej mikroregionu, a tym samym przyciągnięcie potencjalnych turystów.

Tabela 1. Punktacja ustalona w poszczególnych zakresach badania

Kategoria	Podkategoria	Uzyskane punkty	Maks. ilość punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki, w tym:	68	475
	I.A. a. zabytki sakralne	24	122
	I. A. b. zamki i pałace	9	108
	I.A. c. inne zab. archit. i techniki	23	140
	I.A. d. obiekty militarne	8	18
	I. A .e. dodatkowe punkty	4	85
	I.B. Miejsca historyczne/znaczące	64	240
	I.B. a. Budowle hist. i monumenty	7	102
	I.B. b. Cmentarze historyczne	2	56
	I.B. c. Budowle współczesne	0	10
	I.C. Dzieła sztuki (pojedyncze)	6	72
	I.D. Muzea i Wystawy	10	115+90
	I.E. Eventy kulturowe	21	150
	I.F. Zakł. przemysłowe z of.tur.	0	16
	I.G. Kul. znac.of. przyrodnicza	8	53
	I.H. Szlaki kulturowe	10	106
	RAZEM za kategorię I	132	1245
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	2	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	25	51
	III.C. Infrastr. komunikacyjna	18	32
	II.D. Promocja turystyczna	3	14
		Razem za kategorię II	48
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A Instytucje kultury	3	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	2	14
	III.C. Oferta sport., eduk., rekr.,	12	13
		Razem za kategorię III.	17
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową :	IV.A. Instytucje w regionie	4	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	4	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	0	11
	IV.D. Oferta shoppingu	6	11
	IV.E. Zagraniczne partnerstwa	4	4
		Razem za kategorię IV	18
SUMA	WSZYSTKIE KATEGORIE	215	1453

Wnioski: ocena potencjału turystyczno-kulturowego powiatu bolesławieckiego

Analiza potencjału turystycznego wykazała 132 punktów w najważniejszej (I) kategorii, co klasyfikuje powiat bolesławiecki jako mikroregion o średnim potencjale turystycznym. Powiatowi brakuje bardzo silnych atrakcji turystycznych, mogących przyciągnąć zainteresowanych. Dodatkowo przewodnia rola miasta powiatowego została zarzucona na rzecz rozwoju pozostałych gmin w regionie. Sam Bolesławiec nie dysponuje dostatecznie atrakcyjną ofertą turystyczną, dlatego należy ją rozpatrywać w kontekście wszystkich gmin - Bolesławiec, Gromadka, Osiecznica, Warta Bolesławiecka i Nowogrodziec. Wszystkie najważniejsze atrakcje i zabytki powiatu są od siebie oddalone o kilkanaście kilometrów, a zatem tworzą dość równomiernie nakładającą się na region siatkę turystyczną.

W regionie występują zróżnicowane obiekty sakralne z wielu okresów historycznych. Turystyka sakralna znajdzie zainteresowanych zarówno u pasjonatów architektury kościelnej, jej oferta może także obsłużyć ruch pielgrzymkowy wiernych z uwagi np. na Sanktuarium Wniebowziętej Matki Kościoła w Bolesławcu z XV wieku. Kombinacja oferty turystycznej ze sprzedażą pamiątek (z uwzględnieniem donacji) mogłaby przynieść zauważalne dochody. Na terenie powiatu znajduje się kilka świątyń, z których część swoją genezę wywodzi z wieków średnich i funkcjonuje nieprzerwanie do dziś. Należy zwrócić uwagę na znaczące walory architektoniczne tych obiektów, które dotychczas nie doczekały się opracowania w jednej publikacji ani projekcie lub programie turystycznym.

Obiekty inżynierii, zespoły fabryczne oraz zabudowania industrialne są ważną wizytówką powiatu bolesławieckiego. Nadal funkcjonuje kilka zakładów z XIX wieczną genezą. Czołowe miejsce wśród potencjalnych atrakcji technicznych zajmuje monumentalny wiadukt kolejowy sprzed niemal dwóch stuleci, który wchodził w skład pruskiej linii komunikacyjnej Berlin-Wrocław. Choć zdalny do użytku, nie jest on wykorzystywany w ramach regularnych kursów pociągów pasażerskich.

Na terenie wszystkich gmin organizowane są cyklicznie eventy kultury masowej. Poza Bolesławieckim Świętem Ceramiki, promocja tych imprez nie wykracza jednak poza granice powiatu, co w praktyce ogranicza ich zasięg oddziaływania i nie pozwala im stać się magnesami turystyki. Większość eventów realizowana jest w miesiącach letnich, tym samym jest skierowana do mieszkańców lub turystów przebywających na urlopie. Najważniejsze wydarzenia kulturowe to Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Józefa Ignacego Schnabla w Nowogrodźcu, Dni Gminy Nowogrodziec, Skate-Maraton Borów Dolnośląskich w Osiecznicy, Festyn Tradycji Świętojańskich w Warcie Bolesławieckiej, Święto Pieczenia w Gościoszowie, Festiwal Bluesa nad Bobrem w Kliczkowie i Bolesławcu, Święto Wrzosu w Borówkach (Gmina Gromadka) i wspomniane Bolesławieckie Święto Ceramiki. Poza nim miasto powiatowe nie organizuje znaczących eventów, nie odgrywa zatem w tej sferze dominującej roli ośrodka kulturalnego.

Inaczej rzecz ma się w zakresie muzealnictwa: właśnie w mieście powiatowym znajduje się kluczowy dla mikroregionu obiekt tego typu. Muzeum Ceramiki w Bolesławcu swoją ofertę kieruje do turystów z całego kraju i zagranicy, prezentując kilkusetletnią tradycję ceramiczną miasta oraz dostarczając profesjonalnie opracowane ekspozycje opisujące bogate zbiory wyrafinowanej ceramiki bolesławieckiej. Jest to zarazem jedyny obiekt muzealny w regionie, który właściwie inwestuje w promocję swoich zbiorów. Ponadto muzeum organizuje konferencje naukowe i mikroeventy kulturowe na terenie miasta, wydaje własny materiał naukowy i reklamuje Bolesławiec na targach turystycznych. Niewielkie Muzeum Kutuzowa w Bolesławcu nie udostępnia dokumentacji fotograficznej swojej kameralnej wystawy, dlatego też nie jest aktualnie w stanie zaproponować atrakcyjnej oferty muzealnej, która przyciągnęła by zainteresowanych spoza powiatu bolesławieckiego.

Powiat nie wykorzystuje w pełni potencjału płynącego z organizowanych eventów kulturowych. Rzadko odwołują się one bezpośrednio do historii regionu, a ta przecież

obfitowała w ważne i ciekawe wydarzenia w ciągu wieków (jak choćby wydarzenia z okresu wojen napoleońskich). Imprezy z elementami rekonstrukcji historycznej cieszą się dużym zainteresowaniem na terenie całego kraju, natomiast w powiecie bolesławieckim pojawiają się one sporadycznie, jeśli nie rzadko.

W regionie znajduje się spory zespół pałaców i ruin zamkowych, z czego część niestety jest przeważnie zaniedbana lub niedostępna dla turystów z powodu prywatyzacji gruntów i braku zainteresowania inwestorów. Ich walory architektoniczne są marnowane (jak choćby w przypadku dworu w Gościszowie).

Powiat bolesławiecki posiada znaczne walory przyrodnicze z uwagi na obecność kilku rezerwatów przyrody, jednego parku krajobrazowego oraz wielkiego kompleksu Borów Dolnośląskich. Stwarza to doskonałe warunki do wypoczynku dla całych rodzin na łonie natury, do czego też zachęca Bolesławiec, dostarczając atrakcyjne wirtualne panoramy tych walorów, łatwo dostępne i proste w nawigacji. Aktywnemu spędzaniu czasu w powiecie sprzyja również rozbudowana oferta sportowo-rekreacyjna w postaci basenów, pływalni, gminnych ośrodków sportu oraz boisk różnorodnego użytku. Opłacalna dla powiatu oferta shoppingu koncentruje się wokół galerii zakupów Bolesławiec City Center, autoryzowanego centrum handlowego sprzedającego produkty najważniejszych europejskich marek. Budynek mieści w sobie kilkanaście sklepów, butików oraz market spożywczy, które świadczą kompleksową ofertę dla mieszkańców powiatu.

Poziom rozwinięcia bazy hotelowo-gastronomicznej oraz infrastruktury turystycznej jest dobry. Obok licznych nie skategoryzowanych noclegów oraz gospodarstw agroturystycznych w powiecie znajduje się jeden hotel o wysokim standardzie (czterogwiazdkowy) z historycznym tłem (Zamek Kliczków), dwa hotele trzygwiazdkowe, dwa hotele dwugwiazdkowe oraz jeden jednogwiazdkowy. Region oferuje lokale gastronomiczne z kuchnią regionalną, a także restauracje oraz bary szybkiej obsługi, czynne również po godzinie 22. W Bolesławcu funkcjonuje miejska komunikacja autobusowa oraz Radio Taxi, natomiast głównymi arteriami powiatu są dwie nitki południowej autostrady przebiegającej na linii wschód-zachód.

Postulaty rozwijania oferty turystyczno-kulturowej

Docenić należy starania Bolesławieckiego Centrum Ceramiki w zakresie promocji dziejów regionu, jednak w kontekście potrzeb całego powiatu to zbyt mało, ewidentna jest potrzeba stworzenia jednej, profesjonalnie opracowanej oferty dla turystów z całego kraju. Zalecane byłoby zwiększenie skali promocji turystycznej powiatu w zakresie organizacji imprez przez poprawę ich zaplecza organizacyjno-informacyjnego.

Unikalną atrakcją dla turystów mogłoby być wprowadzenie przewozów pasażerskich po powiecie, z użyciem zabytkowej lokomotywy i taboru z XIX wieku, z historycznym wyposażeniem przedziałów, koniecznie realizowanych po trasie przez wielki wiadukt kolejowy. Dodatkowo mogłoby to stworzyć przestrzeń dla innych niż militarne rekonstrukcji historycznych, których deficyt w Polsce jest odczuwalny. Ewentualny kolejowy szlak kulturowy śladami ciekawostek oraz codziennego życia XIX-wiecznego Bunzlau i okolicy byłby pierwszym takim przedsięwzięciem w regionie. Turyści, w tym studenci czy uczniowie oraz grupy rodzinne mogliby przeżyć np. weekend z perspektywy pasażera pociągu, korzystając w stylizowanych historycznie budynkach stacji z proponowanych tam interaktywnych mikroeventów edukacyjnych (jak tematyczne gry terenowe i warsztaty). Taka inwestycja wiązała by się z koniecznością częściowego odbudowania torowisk. Kurs koleją mogłyby być uzupełnione spacerem przez miasto (docelowe miejsce podróży), stwarzającym sposobność do wędrowki przez meandry bolesławieckiej historii i zapoznania się z kolekcjami muzeum. Taka oferta mogłaby być udanym połączeniem turystyki industrialnej, historycznej i miejskiej.

Ewentualny szlak sakralny (kościół ewangelickich, późnośredniowiecznych, cmentarzy nowożytnych, świątyń dedykowanych konkretnym świętym czy choćby zachowanych ruin klasztoro-zamkowych) na terenie powiatu miałby jak najbardziej rację bytu. Zalecana jest również odpowiednia wirtualna promocja tych obiektów, ponieważ przy obecnym jej stanie potencjał turystyki sakralnej w regionie pozostaje niewykorzystany. Każda świątynia na takim szlaku powinna być pod stałą opieką osoby, która będzie wpuszczać wycieczki i indywidualnych turystów, oraz udostępniać wcześniej opracowany materiał informacyjny.

Ze względu na wyjątkowe powojenne dzieje migracji ludzkich w mikroregionie można rozważyć powołanie wirtualnego szlaku tematycznego, dedykowanego osadnikom (reemigrantom) z terenów bałkańskich, obejmującego nadal silnie obecne elementy kulinarne. Stworzenie takiej oferty wiązało by się z nawiązaniem współpracy z sąsiadującymi regionami.

Kluczowa oferta muzealna powiatu obraca się wyłącznie wokół Muzeum Ceramiki w Bolesławcu. Choć obiekt przygotowany jest na przyjęcie krajowych, jak i zagranicznych turystów, to jednak świadczona oferta skierowana jest wyłącznie do entuzjastów ceramiki. Obecność Muzeum Miejskiego oraz Muzeum Michała Kutuzowa działa niewątpliwie na korzyść Bolesławca, jednak prezentowane tam ekspozycje muszą dopiero zapracować na popularność porównywalną z pierwszym obiektem muzealnym w regionie. Wystawa oraz ceramiczne dziedzictwo miasta powinny być promowane w programie każdej imprezy w powiecie. To właśnie z tej strony Bolesławiec zaprezentował się na Międzynarodowych Targach Turystycznych w Berlinie i w ten sposób może wzbudzać zainteresowanie zachodnich gości. Oferta regionu nie może jednak opierać się tylko na tej jednej atrakcji, potrzebne jest stworzenie wieloaspektowej propozycji pobytu.

Bolesławiec - miasto powiatowe – organizuje tylko dwa cykliczne eventy kulturowe. Wykreowanie imprezy teatralnej lub muzycznej mogłoby zaspokoić ambicje subregionalnego ośrodka i poprawić jakość życia kulturalnego. Jednak zorganizowanie np. festiwalu muzyki klasycznej czy chóralnej będzie wymagało znacznych nakładów i należy liczyć się z początkową trudnością wytworzenia marki przyciągającej melomanów. Z drugiej strony w razie trwałego sukcesu takiej imprezy i jej wpisania się w mapę eventów kulturalnych województwa powiat znacznie zyska na popularności jako miejsce docelowe wypraw turystów kulturowych. Piękny budynek zabytkowego Teatru Miejskiego oraz wnętrza bolesławieckiej fary nadawałyby się idealnie na organizację takich właśnie koncertów.

Potencjał eventowy tkwi także w bogatej mozaice kulturowej, jaka wytworzyła się na terenie powiatu. Wymieszanie się żywiołu polskiego, bałkańskiego, niemieckiego i czeskiego daje doskonałą okazję do cyklicznie organizowanego festiwalu wielokulturowości, który zapoznałby turystów z międzynarodowym folklorem, kuchnią, językiem, tańcem, zwyczajami, wyrobami sztuki ludowej i tradycjami rzemieślniczymi przy akompaniamencie etnicznej muzyki i komentarzami ze strony fachowo przygotowanego personelu, na przykład pracowników turystycznego punktu informacyjnego. Niewykluczone, że w kontekście takiej oferty zainteresowanie regionem wykazałoby także turyści pochodzenia niemieckiego, zaciekawieni turystyką sentymentalną.

Nawiązanie trwałej współpracy z grupami rekonstrukcji historycznej odtwarzającymi różne okresy historyczne mogłoby być silnym impulsem do wykreowania nowych imprez o profilu historycznym. Warunkiem jest zaprezentowanie czegoś więcej niż tylko obecnych niemal w każdym regionie kraju i mocno opatrzonych inscenizacji bitew, turniejów rycerskich czy widowiskowych obłężeń. W Bolesławcu - w oparciu o zachowane i kultywowane tradycje regionu, w tym życia codziennego mieszkańców tych ziem w ciągu minionych wieków, ich zwyczaje, i inne elementy kultury - istnieje potencjał dla prezentacji w ramach imprez tradycyjnego rzemiosła (papierniczego, włókienniczego, kultury agrarnej, wytwarzania narzędzi, a w szczególności ceramiki). Przykładowo możliwa byłaby

inscenizacja życia w zrekonstruowanym grodzie kultury łużyckiej, najazd husycki, życie codzienne pod panowaniem habsburskim i bunt z tego okresu, inscenizację bitew w czasie wojen Francji z koalicjami narodów wizyta Napoleona, pobyt i śmierć marszałka Kutuzowa, przyjazd cara Aleksandra I do Bolesławca, a także osiągnięcia ludzi nauki i sztuki związanych z Bolesławcem, atak żołnierzy sowieckich na bunkry niemieckie i wiele innych wydarzeń, obo0k tego zaś okoliczności powstania ośrodka wytwarzania słynnej ceramiki bolesławieckiej i jej historyczne technologie produkcyjne. Jak długo w regionie nie funkcjonują własne grupy żywej historii, istotną kwestią dla rozwoju rekonstrukcji historycznej jest zaangażowanie i pomoc organów samorządowych, które zapewniłyby aprowizację, nagrody rzeczowe w konkursach, zawodach i turniejach oraz przede wszystkim zwrot kosztów podróży, tak ważny dla odtwórców z odległych części kraju.

Dobrym pomysłem na rozwinięcie turystyki kulturowo-przyrodniczej byłoby skonstruowanie szlaków tematycznych poświęconych np. bogatej awifaunie, gatunkom zagrożonym wymarciem, roślinności prowincji atlantyckiej czy choćby zmieniającemu się w ciągu wieków horyzontowi geograficzno-przyrodniczemu powiatu bolesławieckiego z punktu widzenia jego mieszkańców. Wyposażony w ścieżki dydaktyczne i bogate zbiory fotografii oraz filmów, korzystający ze stałej wystawy i możliwości udostępniania prezentacji w jednym z ośrodków kulturalnych powiatu, szlak byłby dobrym uzupełnieniem oferty kulturalnej regionu.

Dla turystów nie zmotoryzowanych rekomendowane byłoby wprowadzenie przynajmniej w sezonie oferty tematycznej w postaci kursującej regularnie (np. w soboty sezonu turystycznego) lub uruchamianej na zamówienie grupowe linii autokarowej (mikrobusowej) z przewodnikiem lub przynajmniej wielojęzycznym materiałem popularno-naukowym dostosowanym do danej grupy turystów (np. dzieci szkolnych, turystów niemieckich, rosyjskich, zwolenników turystyki regionalnej, etnicznej, entuzjastów architektury. W skład takiej oferty objazdu powinny wejść obiekty ciekawe architektonicznie, zabytkowe kościoły, znaczące obiekty techniczne, w tym wiadukt kolejowy.

4. Powiat bolesławiecki jako destynacja turystyki kulturowej

Dzięki bogactwu tradycji, historii i kultury, w powiecie bolesławieckim szansę na rozwój ma kilka form turystyki kulturowej. Do tej pory ten potencjał został jednak wykorzystany w minimalnym stopniu.

Turystyka muzealna

W powiecie funkcjonuje kilka placówek muzealnych, z których jedna aspiruje do przodującej roli w regionie. Jest to Muzeum Ceramiki w Bolesławcu, oferujące turystom cztery rozbudowane wystawy stałe. Ważna dla Bolesławca ekspozycja dotyczy dziejów samego miasta począwszy od średniowiecza, epokę napoleońską aż po wiek XX. Historię po roku 1945 przybliży znacząca kolekcja zdjęć archiwalnych. Uzupełnieniem pierwszej wystawy są zbiory pocztówek ukazujących Bolesławiec i inne miasta powiatu od połowy XIX wieku do lat 40.tych XX wieku oraz lapidarium. Druga ekspozycja dotyczy prac uczestników plenerów ceramiczno-rzeźbiarskich z lat 1964-2006 z liczącej około 100 obiektów kolekcji. Artyści o międzynarodowej renomie przekazali Muzeum Ceramiki po jednej ze swych prac. Znajdują się tu dzieła m.in.: Władysława Garnika, Elżbiety Grosséovej, H. Huizenga, Przemysława Lasaka, Marii Kuczyńskiej, Karen Park, Krzysztofa Rozpondka, Anny Strzelczyk, Andrzeja Trzaski, Jindry Vikovej oraz Bronisława Wolanina. Profesjonalnie opracowana trzecia wystawa ukazuje 350-letnie dziedzictwo ceramiczne Bolesławca do roku 1945. Okresowi powojennemu i pracom renowacyjnym profesora Tadeusza Szafrana poświęcono osobną ekspozycję. W zbiorach muzeum znajduje się również ceramika

zagranicznej proweniencji, a w szczególności zaprezentowano zbiory z terenów Łużyc, Altenburga, Wasterwaldu, z Sevres i Delft. W budynku Muzeum Miejskiego mieści się z kolei wystawa poświęcona osobie Michaiła Kutuzowa, wyzwoliciela miasta z punktu widzenia mieszkańców Bunzlau i groźnego przeciwnika z perspektywy Polaków walczących u boku Napoleona. Król pruski Fryderyk Wilhelm III ufundował w 1819 roku obelisk ku czci carskiego feldmarszałka.

Turystyka industrialna

Na terenie powiatu występuje znaczne nagromadzenie historycznych obiektów inżynierii. Najważniejszym z nich jest wiadukt kolejowy w Bolesławcu z XIX wieku, który należy do grupy największych tego typu zabudowań w Polsce. Jego całkowita długość wynosi 490 metrów. Obiekt został wzniesiony jako przedłużenie linii kolejowej do Węglińca, która pojawiła się już w 1845 roku. Wchodził on w skład odgałęzienia Węglińiec-Drezno strategicznej pruskiej linii kolejowej Berlin-Wrocław.

Turystyka sakralna i religijna

Powiat bolesławiecki posiada wiele zabytków sakralnych doby pełnego średniowiecza oraz nowożytności, rozsianych na terenie wszystkich gmin. Najważniejszy z nich to bolesławiecki kościół farny, pełniący rolę Sanktuarium Wniebowziętej Matki Kościoła, monumentalna świątynia z XV wieku, której obecny główny obiekt kultu (fragment Drzewa Krzyża Świętego) znalazł się tu już w 1737 roku. Wnętrze tej późnogotyckiej świątyni jest silnie zbarokizowane. Na zewnętrznej ścianie kościoła znajduje się zegar słoneczny z 1907 r. autorstwa mistrza Ryszarda Munzkyego, na którym umieszczona jest łacińska inskrypcja – „*Hora fugit, Mors venit, Umbra transit, Lux Manet*” czyli „Czas ucieka, śmierć przybywa, ciemność przemija, światłość zostaje”. Sanktuarium przyjmuje pielgrzymów do dnia dzisiejszego.

Innymi znaczniejszymi ośrodkami kultu są kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Gościszowie (z XIII wieku), a także zespół kościoła p.w. Najświętszego Zbawiciela w Kraśniku Dolnym z XV wieku. W powiecie występują także zabytkowe cmentarze ewangelickie oraz malownicze ruiny sakralne, wśród nich klasztor św. Marii Magdaleny w Nowogrodźcu z XIII wieku, związany swymi początkami z osobą św. Jadwigi Śląskiej. Turysta podążający śladami dominikanów na Śląsku może trafić do XVIII-wiecznego klasztoru w Bolesławcu.

Turystyka miejska

Jej atrakcje koncentrują się w mieście powiatowym. Bolesławiec oferuje opracowane szlaki miejskie, leśne, oraz ścieżkę dydaktyczną. Miasto promuje aktywne spędzanie czasu na zwiedzaniu zabytków oraz spacer wzdłuż plant przeplatanych znacznymi pozostałościami murów obronnych z XIV wieku. Ważną częścią bolesławieckiej turystyki jest oferta muzealna, która pozwala dokładnie poznać historię i zmieniającą się panoramę miasta w ciągu minionych wieków. Eventy kulturowe - stanowiące zazwyczaj istotny fragment oferty dla turystów miejskich - nie są najmocniejszą stroną Bolesławca, o czym poniżej. Okazyjnie miasto organizuje także przeznaczone dla najmłodszych gry miejskie, najczęściej o tematyce historycznej odnoszącej się do mikroregionu. Zainteresowanych miasto powiatowe zapewnia ofertę shoppingową w rozwijającej się galerii handlowej Bolesławiec City Center, jednak wybór potencjalnie atrakcyjnych dla turystów pamiątek lokalnych lub przedmiotów artystycznych na wysokim poziomie wykonania jest bardzo ubogi.

Turystyka eventowa

Powiat organizuje liczne eventy kulturowe, kultywujące tradycje regionalne. Stanowią one przykład sąsiedzkiej współpracy na szczeblu międzygminnym. Dominuje jednak model turystyki eventów masowych o wyłącznie lokalnym charakterze, co znacznie ogranicza napływ turystów z dalszych części kraju. Maj to jedyny miesiąc, w którym powiat bolesławiecki organizuje event kultury wysokiej, tj. Międzynarodowy Festiwal im. Józefa Ignacego Schnabla w Nowogrodźcu, promujący życie i twórczość tego XVIII-wiecznego śląskiego kompozytora. Czerwcowe wydarzenie kulturowe to Skate-Maraton Borów Dolnośląskich w Osiecznicy. Ciesząc się dużym zainteresowaniem i sympatią widzów imprezą jest lipcowe Święto Pieczenia w Gościszowie, czyli święto pieczonego prosiaka. Wywodzi się ono z Bośni i stamtąd też przywieźli je z powrotem do kraju Polacy, których przodkowie pochodzili z Galicji. Impreza ma charakter międzykulturowy i jest wzbogacona występami polskiego i bałkańskiego folkloru regionalnego. Festiwal Bluesa nad Bobrem w Kliczkowie i Bolesławcu jest cyklicznie odbywającą się imprezą już od 1990 roku i oprócz oprawy muzycznej zapewnia też warsztaty i prelekcje, a całość wieńczy koncert finałowy. Święto Ceramiki – najważniejszy event miasta powiatowego - organizowane jest przez Bolesławiecki Ośrodek Kultury - Międzynarodowe Centrum Ceramiki.

Turystyka kulturowo-przyrodnicza

Obecność w regionie kompleksu Borów Dolnośląskich oraz licznych rezerwatów przyrodniczych sprawia, że walory kulturowo-przyrodnicze powiatu bolesławieckiego są niezwykle atrakcyjne dla turystów szukających odpoczynku na łonie natury. Na terenie Subregionu Borów Dolnośląskich znajdują się prawnie chronione obszary pod opieką Unii Europejskiej, wchodzące w skład programu NATURA 2000. Opieka roztoczona jest zarówno nad rzadkimi (niekiedy wymierającymi) okazami fauny jak i flory. Wytwarzany na bazie bogactwa naturalnego regionu (wrzośca bagiennego) ciemno-bursztynowy miód o galaretowatej konsystencji i słodkim zapachu jest zarejestrowany w UE jako Chronione Oznaczenie Geograficzne.